

Mihai-Ștefan Ceașu, *Bucovina habsburgică de la anexare la Congresul de la Viena. Iosefinism și postiosefinism (1774-1815)*, Iași, Fundația Academică „A. D. Xenopol”, 1998, 249 p.

În pofida existenței unei extrem de vaste bibliografii (peste 15 mii de titluri) referitoare la istoria și cultura acelei părți a Țării Moldovei care, din anul 1774, a fost încorporată și a evoluat în cadrele Imperiului Habsburgic până la sfârșitul anului 1918, trecutul acestei regiuni oferă cercetătorilor numeroase subiecte de investigație inedite. Parțialitatea cunoașterii se datorează atât limitelor impuse de regimul politic comunist, cât și caracterului dispersat al fondului de izvoare privitoare la istoria Bucovinei, aflate în depozitele arhivistice din Suceava, Cernăuți, București, Viena, Iași, Lviv, Brașov, Moscova, Cluj-Napoca, Cracovia etc. Un impediment semnificativ pentru cercetători îl constituie dispariția sau distrugerea unor surse documentare, precum și faptul că, din motive obiective și subiective, anumite colecții de izvoare nu au fost încă prelucrate pentru a fi puse la îndemâna istoricilor.

Din această perspectivă, cercetătorul ieșean Mihai-Ștefan Ceașu, autor a numeroase studii de referință privitoare la evoluția politico-socială și etno-culturală a Bucovinei între anii 1774-1918, se află într-o situație privilegiată. Vorbitor de limbă germană, unul dintre bunii cunoscători ai scrisului gotic, familiarizat, într-o măsură suficientă, și cu limbile rusă și ucraineană, autorul a lucrat mai mulți ani ca arhivist la Direcția Județeană Suceava a Arhivelor Statului, a efectuat stagii de documentare la Viena, Cracovia, Paris, Potsdam, Graz, Varșovia etc. De asemenea, Mihai-Ștefan Ceașu s-a dedicat, de-a lungul ultimului sfert de secol, depistării izvoarelor inedite referitoare la trecutul Bucovinei, depozitate în arhivele de la Iași și București. Toate acestea, combinate cu acribia imprimată de școala secundară rădăuțeană și, mai ales, de școala de istorie de la Iași, fac ca de sub pana cercetătorului să apară studii și articole bogat documentate și argumentate, care se remarcă și printr-o profundă înțelegere a fenomenelor istorice.

Lucrarea, pe care o recomandăm spre lectură tuturor celor interesați de o mai bună cunoaștere a începuturilor istoriei bucovinene, este structurată pe patru capitole, prezentând evoluția provinciei și a locuitorilor săi sub impactul politicii iosefiniste de reformare a societății, precum și în perioada postiosefinistă (1790-1815), caracterizată de impunerea unei politici conservatoare. Studiul este inaugurat de un *Cuvânt înainte*, în care autorul motivează alegerea subiectului de cercetare, definește limitele cronologice ale perioadei analizate și fixează obiectivele investigației sale.

În capitolul I, intitulat *Luminile și absolutismul lăunatic în Monarhia de Habsburg și Europa*, cercetătorul ieșean schițează, pe baza unei vaste bibliografii românești și străine de specialitate, principalele coordonate ale Iluminismului european și ale variantei sale, care s-a manifestat în spațiul german, ce a rămas cunoscută sub denumirea de *Aufklärung*. În continuare, Mihai-Ștefan Ceașu analizează pe larg caracterul, obiectivele și implicațiile *iosefinismului*, calificat de autor drept o materializare a politicii despotismului lăunatic în teritoriile supuse Coroanei de Habsburg. Iosefinismul, se apreciază în studiu, a modernizat societatea și statul austriac, a deschis burgheziei noi căi de afirmare, a încadrat individul într-un nou sistem de valori politico-sociale, economice și culturale. Pentru românii din monarhie, politica promovată de Iosif al II-lea a favorizat fenomenul de afirmare a „unei elite intelectuale, care va deveni portstindardul conștiinței și a mișcării naționale proprii”.

Capitolul al II-lea, *Politica austriacă în Bucovina de la momentul anexării (1774-1775) până la Iosif al II-lea (1780)*, pune în lumină, pentru a facilita o mai bună înțelegere a evenimentelor concrete din Bucovina după 1774, obiectivele politicii orientale a Imperiului Habsburgic promovată în perioada cuprinsă între Pacea de la Karlowitz (1699) și Congresul de la Viena (1814-1815). Autorul tratează în mod detaliat, pe baza unor izvoare inedite și a colecțiilor de documente bine

cunoscute, premisele anexării părții de nord-vest a Moldovei de către Austria, precum și mijloacele utilizate de militarii și diplomații habsburgici pentru a-și vedea scopul atins. Mihai-Ștefan Ceașu atrage atenția asupra unor erori strecurate în lucrările de specialitate care abordează evenimentele respective. În continuare, istoricul ieșean prezintă începuturile administrației habsburgice în Bucovina, primele măsuri de reformare a societății și modalitățile de atragere a locuitorilor de partea noii stăpâniri.

În capitolul al III-lea, intitulat *Bucovina în timpul domniei lui Iosif al II-lea*, sunt analizate politica Habsburgilor de reformare a domeniului constituțional-administrativ și juridic al provinciei, măsurile de reorganizare și de separare ecleziastică de Mitropolia Moldovei a Bisericii Ortodoxe din Bucovina, rolul școlii și educației în procesul de fidelizare a populației autohtone. Unul dintre pilonii noii stăpâniri trebuia să devină nobilimea română din provincie care, pentru a fi transformată într-o categorie socială utilă Coroanei de Habsburg sub aspect politic și financiar, a fost integrată sistemului nobiliar existent în imperiu la acea dată. Într-o formă sintetică, dar cu o mulțime de informații, unele inedite, și cu interpretări originale proprii, Mihai-Ștefan Ceașu schițează direcțiile, metodele și implicațiile politicii iosefiniste în plan demografic și economico-social.

Capitolul al IV-lea, *Bucovina de la Iosif al II-lea la Congresul de la Viena. Continuitate și cezură politică*, pune în lumină modificarea opticii succesorilor lui Iosif al II-lea asupra modului și principiilor de guvernare a Imperiului Habsburgic în perioada războaielor antinapoleoniene. În această etapă, un rol important în viața politică a provinciei l-a jucat boierul Vasile Balș, numit, în anul 1792, în funcția de căpitan al districtului Bucovina (*Bukowinaer Kreishauptmann*). Ca și în capitolul anterior, autorul se oprește asupra evoluției ținutului în plan politico-administrativ, juridic, ecleziastic, demo-economic, cultural și în cel al instrucțiunii publice, consemnând și analizând mutațiile survenite sub impactul politicii reacționare promovată de Curtea de la Viena după 1792.

Lucrarea istoricului Mihai-Ștefan Ceașu se încheie cu *Concluzii* pertinente, care se prezintă ca o dovadă suplimentară a profunzimii analizei realizate pe parcursul întregului studiu. Astfel, spre deosebire de alți cercetători ai fenomenului bucovinean, care plasează începuturile emancipării naționale la 1848-1849, autorul constată că românii din provincie s-au manifestat în plan etno-politic chiar din momentul anexării ținutului la Austria: „Politica iosefinistă din ultimul pătrar al secolului al XVIII-lea se leagă nemijlocit de însuși procesul genezei și cristalizării mișcării naționale românești din Bucovina. Fenomen complex și de durată, născut ca o reacție față de acțiunile iosefiniste ce tindeau să contopească Bucovina, aidoma celorlalte provincii imperiale, într-o monarhie unitară, fără a ține seama de granițele sale istorice, de diferențele etnice, confesionale sau culturale, mișcarea națională românească din Bucovina s-a axat, în principal, pe ideea păstrării și, apoi, a recuperării individualității politice pierdute a Bucovinei, în cadrul monarhiei, cu toate consecințele ce decurg din aceasta”.

În final, nu ne rămâne decât să ne exprimăm speranța că volumul *Bucovina habsburgică de la anexare la Congresul de la Viena. Iosefinism și postiosefinism (1774-1815)* a ajuns în bibliotecile universitare din țară și străinătate și va putea contribui la o mai bună cunoaștere și înțelegere a evoluției părții de nord-vest a Moldovei în cadrul Imperiului Habsburgic.

Ștefan Purici